

Bureauonderzoek plangebied Wagenweg 1 te Katwoude, gemeente Waterland (NH)

opdrachtgever
datum
auteur
projectleider
tweedelijnscontroleur
projectnummer
versie
status
ISSN-nummer
MUG-publicatie

Gemeente Waterland
18 september 2018
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
93181918
1.0
definitief
1875-5313
2018-85

Protocol
4002

MUG-projectnummer	93181918
Opdrachtgever	Gemeente Waterland Afdeling Ruimtelijke Ordening Postbus 1000 1140 BA Monnickendam T: 0299 65 85 85 E: gemeente@waterland.nl
MUG-publicatie	2018-85
Bevoegd gezag	Gemeente Waterland Adviseur archeologie Postbus 1000 1140 BA Monnickendam T: 0299 65 85 85 E: gemeente@waterland.nl
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	4632685100
Tekst	██████████
Afbeeldingen	MUG Ingenieursbureau b.v., tenzij anders is aangegeven
Redactie	██████████
Status	definitief
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek T: 0594 55 24 20 E: info@mug.nl
Datum	18 september 2018
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	2
1.2 Ligging van het plangebied	2
1.3 Ontwikkelingsplannen opdrachtgever	2
1.4 Objectgegevens	3
1.5 Doel van het onderzoek	3
1.6 Gemeentelijk beleid	3
2 Het bureauonderzoek	4
2.1 De opzet van het onderzoek	4
2.2 Huidige situatie	4
2.3 Aardwetenschappelijke situatie	4
2.4 Bekende archeologische waarden	7
2.5 Historische situatie en bouwhistorische waarden	10
2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	12
3 Conclusie en advies	13
3.1 Conclusie	13
3.2 Advies	13
Literatuur en bronnen	14

BIJLAGEN

Bijlage 1	Plannen opdrachtgever
Bijlage 2	KLIC plangebied
Bijlage 3	Boorgegevens DINOloket

Samenvatting

Advies

MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert in het plangebied geen vervolgonderzoek uit te voeren. De kans is klein dat in de delen waar bodemingrepen gaan plaatsvinden archeologische resten aanwezig zijn.

Samenvatting onderzoek

Het plangebied ligt in het Noord-Hollandse zeekleigebied, in een veenpolderlandschap. Het gebied werd vermoedelijk vanaf de tweede helft van de 10^e eeuw ontgonnen. Op basis van bodemkundige en archeologische gegevens blijkt dat binnen het plangebied (ontginnings-)sporen en vondsten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd aanwezig kunnen zijn. De delen van het plangebied waar de bodemingrepen gaan plaatsvinden, liggen allemaal in afzettingen van het Zeddegat. Dit water is bij een doorbraak van de oude zeedijk ontstaan en is niet ouder dan laatmiddeleeuws. De verwachting is dat in de afzettingen van het Zeddegat alleen puntvondstlocaties aanwezig zijn, zoals bijvoorbeeld resten van houten steigers en visuiken. In de directe omgeving van het plangebied zijn geen sporen van laatmiddeleeuwse/nieuwetijdse bewoning aanwezig. De huisterpen uit deze perioden liggen enkele honderden meters van het plangebied vandaan. De kans is daarom klein dat dergelijke resten in de te verstoren delen van het plangebied liggen.

De bevoegde overheid, gemeente Waterland, besluit op basis van het bovenstaande advies hoe verder omgegaan dient te worden met het archeologische erfgoed.

Het voorliggende onderzoek is met de grootst mogelijke zorg uitgevoerd. Indien er onverhoopt toch archeologische waarden aanwezig blijken te zijn binnen de vrijgegeven gebieden, wijzen wij op de wettelijke meldingsplicht hiervan (artikel 5.10 van de Erfgoedwet) om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: 'Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij onze minister'. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, *in casu* de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS). De melding kan ook bij de provincie of de gemeente gedaan worden (zie colofon voor de contactgegevens).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

De aanleiding tot het hier beschreven archeologische bureauonderzoek is de nieuwe erfinrichting van Hotel Volendam door gemeente Waterland. Door deze werkzaamheden worden er mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Erfgoedwet is eerst bepaald hoe groot de kans is dat er archeologische waarden in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen van BRL 4000, protocol 4002.¹

Tabel 1. Overzicht inzet tijd en personeel

Onderdeel onderzoek	Naam	Actorstatus	Actornummer
Opstellen bureauonderzoek		Senior KNA-archeoloog	14769316

1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in de Polder Katwoude, aan Wagenweg 1 te Katwoude. Het gebied ligt ingeklemd tussen de Wagenweg aan de oostzijde, de N247 aan de westzijde en de Zeddeweg (N517) aan de noordzijde en is in gebruik als groenzone met een water- en rietpartij en een steiger (zie afbeelding 1). Het maakt deel uit van het gebied van Van der Valk Hotel Volendam. De oppervlakte van het plangebied is circa 3,5 ha. Hiervan wordt ongeveer 1120 m² ontwikkeld. De gemiddelde maaiveldhoogte is 1 m-NAP.

Afbeelding 1. Topografische kaart met hierop aangegeven de onderzoekslocatie (roodomkaderd) en de omgeving
(bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

1.3 Ontwikkelingsplannen opdrachtgever

Binnen het plangebied worden de bestaande water- en rietpartij uitgebreid, wordt een vlonderterras aangelegd met een kruiden- en moestuin en er wordt een aantal bomen geplant (zie bijlage 1). De exacte ontgravingsdieptes van deze ingrepen zijn niet bekend.

¹ Inzage in BRL4000 zie <https://www.sikb.nl/archeologie/richtlijnen/brl-4000>

1.4 Objectgegevens

Tabel 2. Algemene gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Waterland
Plaats	Katwoude
Toponiem	Wagenweg 1
Kaartblad	19H, 25F
Coördinaten	130.796/ 500.143 (NW) 131.028/ 500.157 (NO) 130.773/ 499.947 (ZW) 130.895/ 499.943 (ZO)
Oppervlakte plangebied	circa 3,5 ha
Oppervlakte onderzoeksgebied	circa 1120 m ²
Kadastrale gegevens	perceelnummers 1116 t/m 1120

1.5 Doel van het onderzoek

Het doel van dit bureauonderzoek is het opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied.

1.6 Gemeentelijk beleid

De richtlijnen² van gemeente Waterland waaraan het onderzoek moet voldoen zijn de volgende: het plangebied valt onder de bestemmingsplannen: 'Bestemmingsplan Buitengebied Waterland 2013' en 'Bestemmingsplan Waterland Parapluplan 2018' en heeft Waarde - Archeologie 3.

In gebieden met Waarde - Archeologie 3 is archeologisch onderzoek nodig voor de volgende werken, zijnde geen bouwwerken:

- het aanbrengen van diepwortelende beplanting of bomen over een groter oppervlak dan 500 m²;
- het rooien of vellen van houtopstanden over een groter oppervlak dan 500 m²;
- de aanleg van verhardingen met een groter oppervlak dan 500 m² en op een grotere diepte dan 0,40 m;
- het afgraven, ophogen of egaliseren van gronden met een groter oppervlak dan 500 m² en op een grotere diepte dan 0,40 m;
- het graven, verbreden of dempen van sloten alsmede het aanleggen en intensiveren van drainage over of met een groter oppervlak dan 500 m² en op een grotere diepte dan 0,40 m;
- het in de grond brengen van voorwerpen over een groter oppervlak dan 500 m² op een grotere diepte dan 0,40 m;
- het verrichten van graafwerkzaamheden over een groter oppervlak dan 500 m² en dieper dan 0,40 m;
- het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur over een groter oppervlak dan 500 m² en op een grotere diepte dan 0,40 m.

Hoewel de exacte verstoringsdieptes niet bekend zijn, zullen deze dieper gaan dan 0,40 m-mv. De ingrepen hebben een oppervlakte van 1120 m². De voorgenomen ingrepen vallen buiten de gemeentelijke vrijstellingsgrens.

² Inzage beleid via <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/>

2 Het bureauonderzoek

2.1 De opzet van het onderzoek

Op basis van bestaande informatie over de bekende archeologische, historische en aardkundige waarden, wordt de gespecificeerde, archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig kunnen zijn in het onderzoeksgebied en wat de potentiële aard, datering en omvang hiervan is. Daarnaast wordt bekeken of en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden in het onderzoeksgebied een bedreiging vormen voor het verwachte bodemarchief. Indien er sprake is van bedreiging van het bodemarchief, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening gehouden kan worden. Voor inzage in de gehanteerde periode- en tijdsindeling wordt verwezen naar tabel 3.

Tabel 3. Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (*bron: Brandt et al. 1992*)

Periode	Van	Tot
Oude steentijd of paleolithicum	-	8800 voor Chr.
Midden steentijd of mesolithicum	8800 voor Chr.	4900 voor Chr.
Nieuwe steentijd of neolithicum	5300 voor Chr.	2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 voor Chr.	800 voor Chr.
IJzertijd	800 voor Chr.	12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr.	450 na Chr.
Vroege middeleeuwen	450 na Chr.	1050 na Chr.
Late middeleeuwen	1050 na Chr.	1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 na Chr.	heden

2.2 Huidige situatie

De huidige en de voorgenomen nieuwe situatie binnen het plangebied kennen geen grote verschillen. Op de locatie van de nieuw aan te leggen vlonder met moes- en kruidentuin ligt nu een steiger met ongeveer dezelfde omvang als de toekomstige vlonder. De bestaande rietpartij wordt aan de zuidkant ontgraven om meer water te creëren; aan de noordoostkant van de bestaande rietpartij wordt deze uitgebreid. Ten noorden en zuiden van het cluster worden in totaal zeven bomen geplant bij de huidige steiger, vier aan de noordkant en drie aan de zuidkant (zie bijlage 1). De oppervlakte van alle ingrepen samen is circa 1120 m².

In het plangebied liggen kabels en leidingen die voor bodemverstoringen kunnen hebben gezorgd (zie bijlage 2).³ In het uiterste noordoosten liggen een middenspanningsleiding en datatransportleidingen. Deze leidingen liggen in een gebied waar geen ingrepen worden uitgevoerd. Aan de noord- en westkant van het plangebied liggen waterleidingen. Delen van deze leidingen liggen in gebieden waar werkzaamheden worden uitgevoerd (uitbreiding riet- en waterpartij).

2.3 Aardwetenschappelijke situatie

De trefkans op archeologie wordt sterk bepaald door het type landschap. Er is altijd een relatie tussen de situering van archeologische vindplaatsen en de mogelijkheden die het landschap voor bewoning en gebruik bood, vaak samenhangend met specifieke landschapselementen. Deze relatie kan verschillen per archeologische periode en per complextype. Aan de hand van de geraadpleegde aardkundige gegevens kunnen uitspraken worden gedaan over de gebruiksmogelijkheden van het landschap door de mens in de verschillende archeologische perioden.

³ KLIC-melding 18G403536

De volgende tekst is grotendeels overgenomen uit Van der Heijden & Van Oosterhout (2018, pp. 10, 13 en 14).

Het plangebied ligt in het Noord-Hollandse zeekleigebied, in een veenpolderlandschap. Het landschap waarin het plangebied ligt, heeft gedurende een lange periode onder invloed van de zee gestaan. Het zeewater overspoelde het land en zette klei en zand af. Op momenten dat de zee zich weer terugtrok, kon zich in het stilstaande water in het natte land veen ontwikkelen. Vanaf 8200 v Chr. steeg de zeespiegel. In combinatie met de stijgende grondwaterspiegel resulteerde dit in de vernatting van het landschap, waardoor veenvorming optrad. Het veen dat is gevormd in deze periode, is het zogenoemde basisveen dat behoort tot de Formatie van Nieuwkoop.

Met het verder stijgen van de zeespiegel verdwenen grote delen van het al gevormde veen onder water. In deze perioden ontstonden ook de grote binnenmeren in Noord-Holland en de west-oost georiënteerde getijdegeulen. Zo bestaat het ten oosten van het plangebied gelegen 'Heitje van Katham' uit een oude (getijden)geul die nooit uitgebaggerd is. Door de geulen werden grote hoeveelheden zand en klei afgezet. Deze afzettingen behoren tot het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). Dit pakket is enkele meters dik. In de boringen die in het DINOlaket ter plaatse van en rondom het plangebied geregistreerd staan, ligt de top van dit pakket op circa 5 m-NAP. Het pakket is hier ongeveer 3 m dik (4 m-mv).

Vanaf 3000 v. Chr. slibden de getijdegeulen dicht. De invloed van de zee op het binnenland verdween en in het stilstaande water vond wederom veenvorming plaats. Dit veen behoort tot het Hollandveen, Laagpakket van Nieuwkoop. Binnen en rond het plangebied bevindt dit pakket Hollandveen zich op een diepte tussen 1,5 en 5 m-NAP (0,5 en 4 m-mv).

Op het Hollandveen en tot aan het maaiveld liggen afzettingen die voornamelijk bestaan uit zand met schelpmateriaal die behoren tot het Laagpakket van Walcheren, Formatie van Naaldwijk. Het betreft hier afzettingen door latere overstromingen, vermoedelijk van de Zuiderzee.

Het gebied werd vermoedelijk vanaf de tweede helft van de 10^e eeuw ontgonnen. De ontginning van het veen begon vanaf de kleine rivieren die door het gebied stroomden. Er werden sloten parallel aan elkaar gegraven, waardoor een strokenverkaveling ontstond. De sloten liepen haaks op de hoogtelijnen van het veenkussen en takten schuin aan op de riviertjes waarmee de ontwatering goed verliep. Het veen was alleen in groepsverband te ontginnen, omdat men dan gezamenlijk sloten kon graven om het water af te voeren en kades kon aanleggen om water uit het omliggende gebied buiten de ontginning te houden.

In eerste instantie vestigden de ontginners zich op de flank van de veenkussens. Men stichtte een gemengd landbouwbedrijf met akkerbouw en veeteelt. Door de ontwatering van het veen trad inklink en oxidatie op, waardoor het maaiveld daalde en het perceel weer vernatte. Men groef als reactie hierop de sloten dieper uit om een betere ontwatering mogelijk te maken. Op een gegeven moment was het dieper uitgraven van de sloten niet meer afdoende, omdat het maaiveld zover gedaald was dat natuurlijke uitwatering niet meer mogelijk was. De vernatting van het maaiveld maakte akkerbouw onmogelijk, waarna men overschakelde op extensieve veeteelt. De vernatting had ook tot gevolg dat het noodzakelijk werd de boerderijen op terpen te bouwen. In de omgeving van het plangebied is een aantal van deze laatmiddeleeuwse huisterpen aanwezig (zie paragraaf 2.4). Er vond ook een verschuiving plaats van agrarische naar niet-agrarische activiteiten: handel, scheepvaart en nijverheid.

Het onderzoeksgebied ligt volgens de geomorfologische kaart in een moerassige vlakte (boezemland of vlietland, code 2M84) die omgeven is door een ontgonnen veenvlakte (code M81; zie afbeelding 2).

Volgens de bodemkaart komen in het plangebied kalkarme drechtvaaggronden van zware klei voor (zie afbeelding 3, code Mv41C). Deze kleigronden zijn afzettingen van de waterloop van het Zeddegat, dat voor een deel in het plangebied ligt (zie ook paragraaf 2.5). Het Zeddegat is ontstaan als gevolg van een doorbraak in de oude zeedijk. Hieromheen liggen verschillende soorten veengrond: koopveengronden op (meestal niet-gerijpte) zavel of klei, beginnend ondieper dan 120 cm (code hVk), waardveengronden op veenmosveen (code kVs) en vlietveengronden (code Vo; zie afbeelding 3).

De gemiddelde maaiveldhoogte is 1 m-NAP. De hoogte van het plangebied is vergelijkbaar met die van de (wijdere) omgeving. Ten westen van het plangebied en de N247 ligt een veel lager gelegen gebied (zie afbeelding 4).

Het is een nat gebied. In het gebied geldt grondwatertrap II (zie tabel 4).

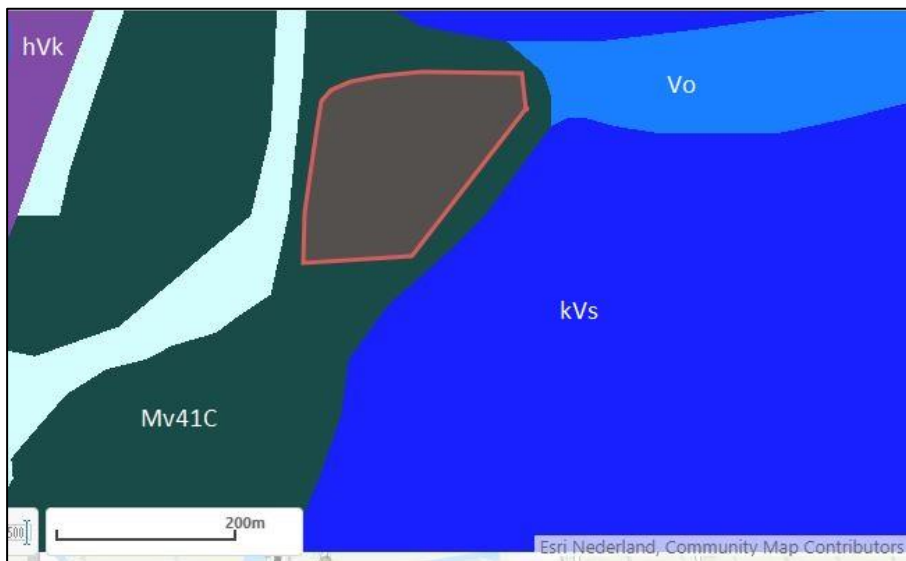
Tabel 4. Grondwatertrappen naar de indeling die door de voormalige Stichting voor bodemkartering is vastgelegd
(bron: StiBoKa)

Grondwaterstand (cm-mv)	Grondwatertrap						
	I	II	III	IV	V ¹	VI	VII ²
Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG)	< 20	< 40	< 40	> 40	< 40	40 - 80	> 80
Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG)	< 50	50 – 80	80 - 120	80 - 120	> 120	> 120	(> 160)

¹ een * achter deze Gt-codes betekent "droger deel", d.w.z. een GHG tussen 25 en 40 cm-mv
² een* achter deze Gt-codes betekent "zeer droog deel", d.w.z. een GHG dieper dan 140 cm-mv

Afbeelding 2. Het onderzoeksgebied (roodomkaderd) op de geomorfologische kaart. De lichtbruine delen zijn niet gekarteerd (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>)

Afbeelding 3. Het onderzoeksgebied (roodomkaderd) op de bodemkaart. In lichtblauw zijn de huidige waterlopen aangegeven (bron: <https://archis.cultureelerfgoed.nl>, Esri Nederland & Community Maps Contributors)

Afbeelding 4. Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland waarop het onderzoeksgebied roodomkaderd is aangegeven. De groene kleur wijst op een hoogte van circa 1 m-NAP (bron: <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer>, Esri Nederland & Community Maps Contributors)

2.4 Bekende archeologische waarden

Voor het plangebied is volgens Archis3 in 2017 al een bureauonderzoek uitgevoerd door Hollandia Archeologie BV (onderzoeksmelding 4572007100). Van dit onderzoek is echter geen informatie terug te vinden.⁴

Binnen het plangebied zijn geen archeologische vondsten gedaan, maar in een straal van circa 500 m rondom het plangebied ligt een aantal archeologische vondstlocaties en in een straal van circa 750 m een aantal onderzoeksmeldingen en archeologische monumentterreinen (zie afbeeldingen 5 en 6 en tabellen 5 t/m 7). Hieruit blijkt dat het gebied in de late middeleeuwen en nieuwe tijd is gebruikt.

⁴ Hier is navraag over gedaan bij gemeente Waterland.

Tabel 5. AMK-terreinen

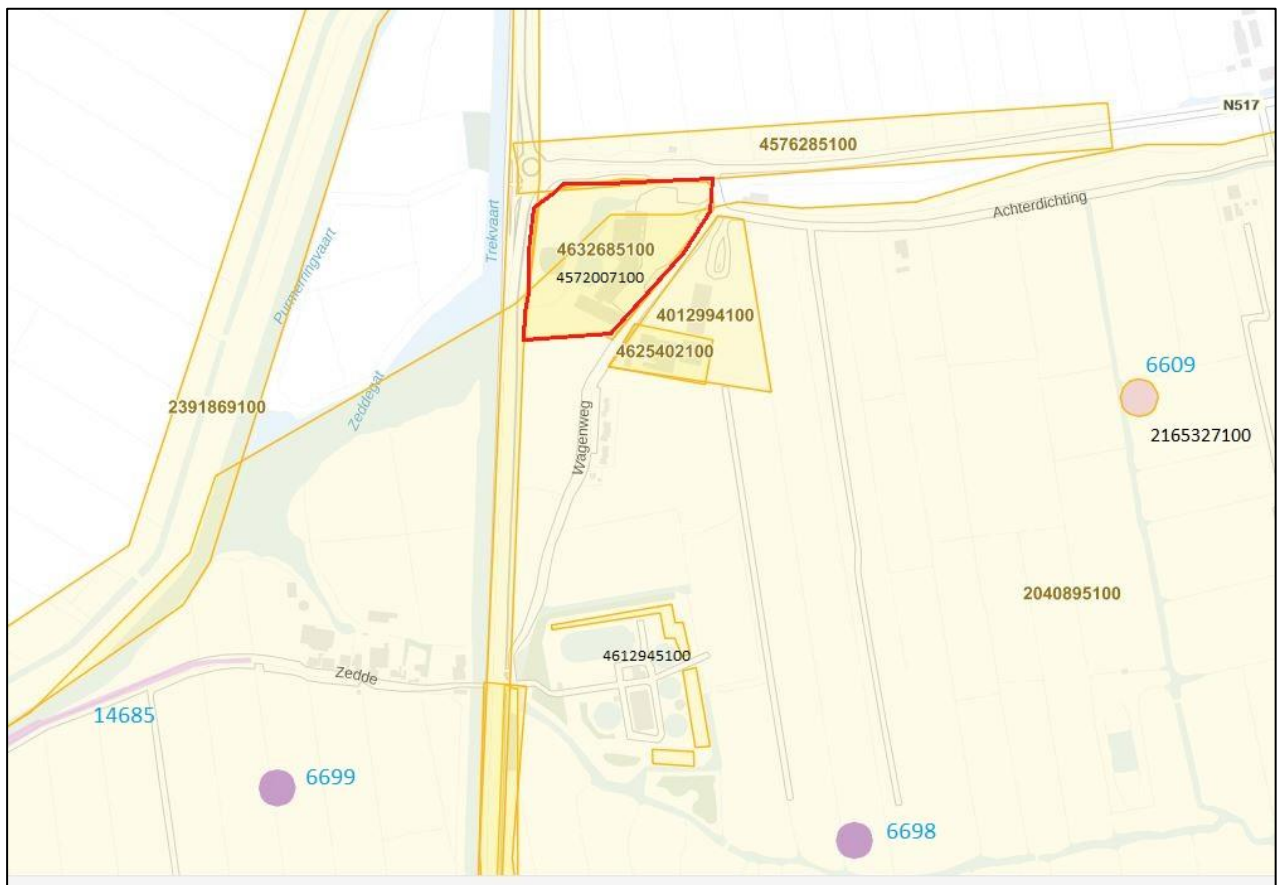
AMK-nummer	Beschrijving
6699	Terrein van hoge archeologische waarde, huisterp uit de late middeleeuwen
6609	Terrein van archeologische waarde, huisterp uit de late middeleeuwen
6698	Terrein van hoge archeologische waarde, huisterp uit de late middeleeuwen
14685	Terrein van archeologische waarde, lage dijk uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd

Tabel 6. Onderzoeksmeldingen

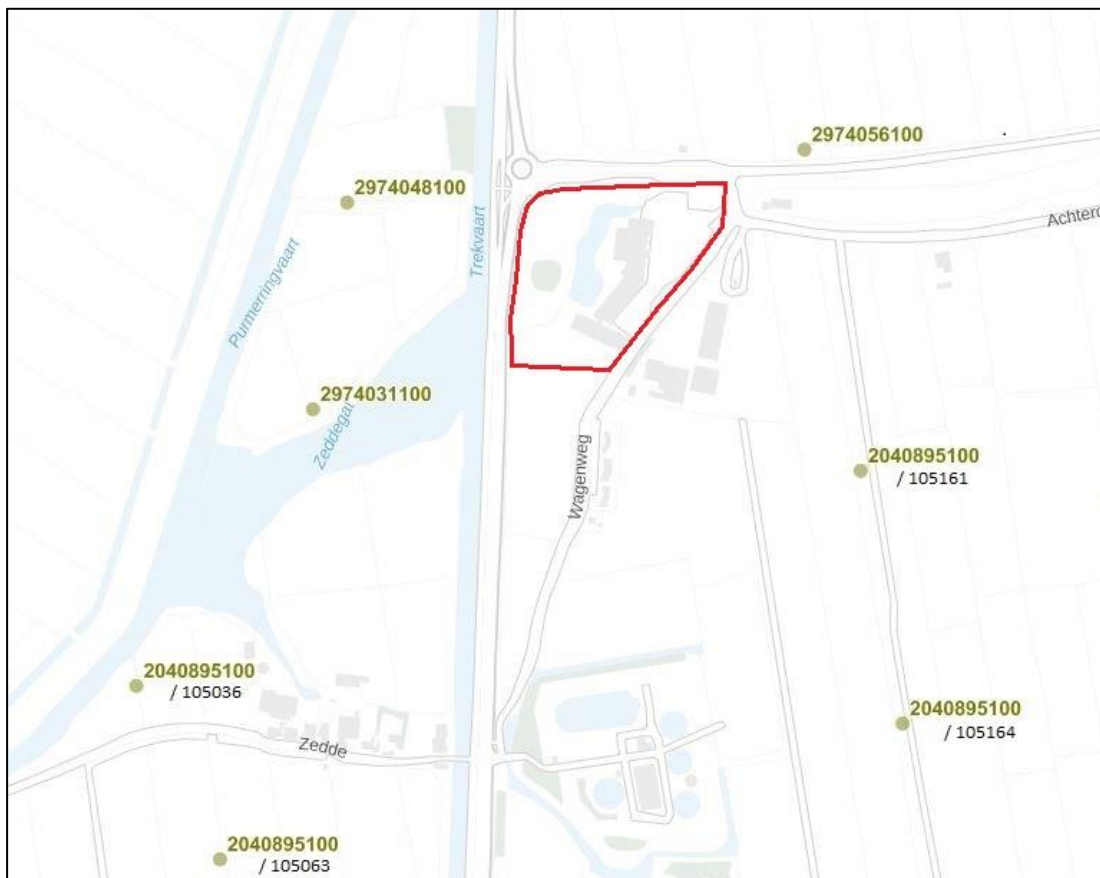
Onderzoeksmelding	Beschrijving
2391869100	Archeologisch bureauonderzoek verbetering Boezemkaden Polder Purmerend door Transect (Nales 2012). Het plangebied betreft de binnenzijde van de Purmerdijk van de Polder Purmer, die in het begin van de 17 ^e eeuw is drooggelegd. Op basis van historisch kaartmateriaal is vastgesteld dat op diverse plekken langs de Purmerdijk bebouwingsresten in de ondergrond aanwezig kunnen zijn van molens en boerderijen. Deze dateren op zijn vroegst uit het begin van de 17 ^e eeuw.
4576285100	Archeologisch bureauonderzoek N517 (Zeddeweg) door Arcadis (Van der Heijden & van Oosterhout 2018). De archeologische waarden worden enkele decimeters onder het oppervlak verwacht. Voor de middeleeuwen geldt een verwachting op met name off-site verschijnselen, zoals sporen die behoren tot de cultivering van het land: ploegsporen, afvalkuilen, slootvullingen, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen. Ditzelfde geldt voor de mogelijk aanwezige archeologische waarden uit de nieuwe tijd. Er is een lage verwachting voor het aantreffen van bewoningssporen.
4012994100	Archeologisch bureauonderzoek plangebied Wagenweg 2 te Katwoude door Hollandia Archeologie BV (Honigh 2016). Gedurende de prehistorie, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen was het terrein door zijn lage ligging vermoedelijk te nat voor bewoning. In de late middeleeuwen vestigden de eerste mensen zich in het gebied langs veenstroompjes waar de grond droog genoeg was om te wonen. Langs de Sluissloot, een voormalige veenstroom op geringe afstand ten zuiden van het plangebied, zijn veenterpen (verhoogde woonplaatsen) ontdekt. Deze resten liggen doorgaans direct onder de zodenlaag. In het plangebied geldt daarom een middelhoge verwachting op het aantreffen van bewoningssporen uit de late middeleeuwen. In de nieuwe tijd heeft het plangebied vermoedelijk hoofdzakelijk een agrarisch karakter had (weidegrond) en geldt een lage verwachting voor het aantreffen van bewoningssporen.
4625402100	Archeologisch booronderzoek door Hollandia Archeologie BV. Onderzoek is onlangs uitgevoerd, er zijn nog geen resultaten bekend.
2165327100	Archeologisch booronderzoek in het kader van de waardering van terreinen van archeologische waarde op de AMK Noord-Holland. Dit onderzoek heeft betrekking op AMK-terrein 6608. Het rapport hiervan is niet beschikbaar.
2040895100	Archeologisch booronderzoek in een afgerond deel van de ruilverkaveling Waterland, uitgevoerd door RAAP in samenwerking met de landinrichtingsdienst te Utrecht, de ROB en het IPP. Het rapport hiervan is niet beschikbaar.
4612945100	Archeologisch booronderzoek door RAAP Archeologisch Adviesbureau. Onderzoek is onlangs uitgevoerd, er zijn nog geen resultaten bekend.
4572007100	Archeologisch bureauonderzoek plangebied Wagenweg 1 te Katwoude door Hollandia Archeologie BV in 2017. Dit onderzoek is nog niet afgemeld.

Tabel 7. Vondstlocaties

Vondstlocatie	Beschrijving
2974048100	Een scherf niet nader te determineren aardewerk
2974056100	Een scherf geglaazuurd steengoed, nieuwe tijd
2040895100/ 105161	Een scherf aardewerk, niet nader te determineren
2974031100	Twee scherven roodbakend geglaazuurd aardewerk, nieuwe tijd
2040895100/ 105164	Een scherf kogelpot, late middeleeuwen
2040895100/ 105036	Een scherf geglaazuurd steengoed, nieuwe tijd
2040895100/ 105063	Twee scherven Pingsdorf-aardewerk, eind vroege middeleeuwen, eerste helft late middeleeuwen

Afbeelding 5. De onderzoekslocatie (roodomkaderd) op een uitsnede uit Archis met archeologische onderzoeksmeldingen en monumentterreinen (blauwe cijfers) (bron: downloadbare bestanden Archis2, aangevuld met data uit Archis 3; Esri Nederland & Community Maps Contributors)

Afbeelding 6. De onderzoekslocatie (roodomkader) op een uitsnede uit Archis met archeologische vondstlocaties (bron: downloadbare bestanden Archis2, aangevuld met data uit Archis 3; Esri Nederland & Community Maps Contributors)

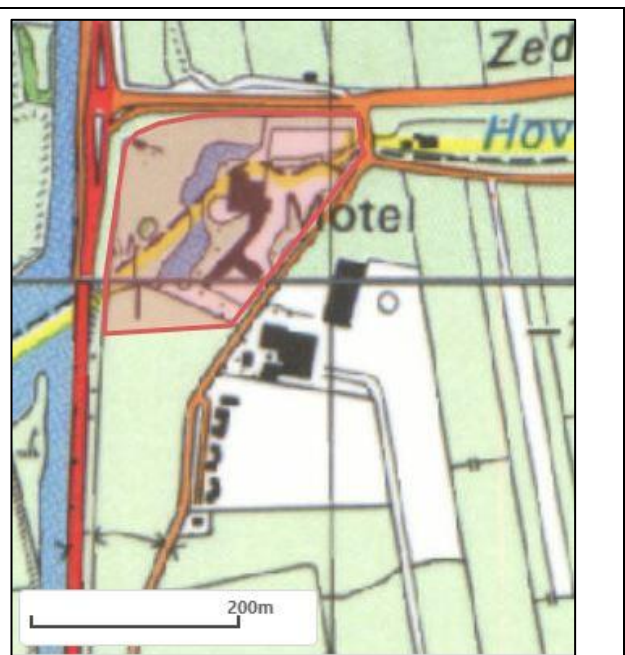
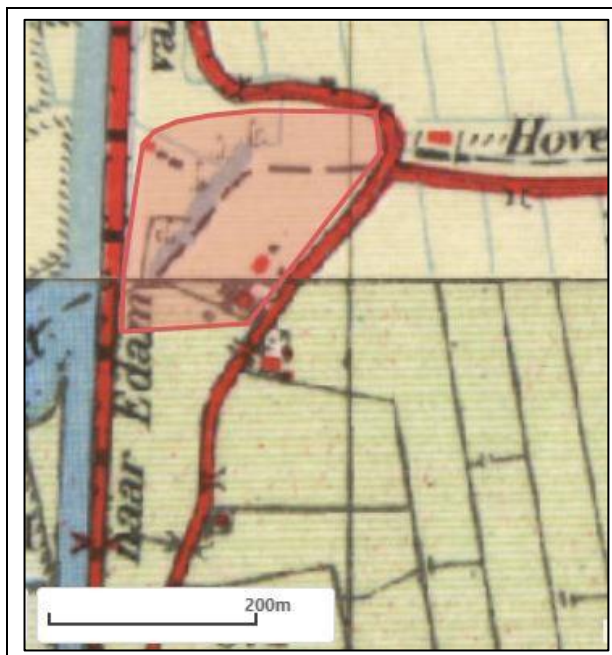
2.5 Historische situatie en bouwhistorische waarden

Het plangebied is vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw weinig veranderd, afgezien van de bouw van het hotel in de jaren 1980. Op de oudst beschikbare kaart van het gebied, uit 1850, bestaat het plangebied uit percelen akker- of weiland, met hier doorheen een uitloper van het water het Zeddegat (dan nog 'Zettegat' geheten). Het Zeddegat is een onderbreking van de oude zeedijk. Het wegenpatroon, de weg van Edam naar Amsterdam (de latere N247), de Wagenweg en de Achterdijking, is op deze kaart al aanwezig. De Zeddeweg (de huidige N517) bestaat dan nog niet.

Eerst is het plangebied nog onbebouwd, maar vanaf het eind van de 19^e eeuw verschijnt er binnen het plangebied bebouwing. Als eerste wordt tegen de weg van Edam naar Amsterdam aan een huis gebouwd en even later verschijnt in de zuidoosthoek een erf met twee gebouwen. Aan de overkant van de Wagenweg is dan ook een erf aanwezig. Op de kaart van 1949 is het water van het Zeddegat binnen het plangebied behoorlijk in omvang afgenomen, de noordkant van de waterloop is gedempt. Alle wegen rondom het plangebied zijn verhard. Het water van het Zeddegat versmalt in de daaropvolgende jaren in het plangebied tot een sloot met daaromheen moerassig gebied. Bij de bouw van het hotel in de periode tussen 1980 en 1985 verdwijnt de oude bebouwing, wordt de waterloop van het Zeddegat weer verbreed en ontstaat de huidige waterpartij (zie afbeeldingen 7 en 8).

Afbeelding 7. De onderzoekslocatie (in rood) op een weergave van de topografische kaarten van de situatie in 1850 (links) en 1900 (rechts) (bron: <http://www.topotijdreis.nl/>)

Afbeelding 8. De onderzoekslocatie (in rood) op een weergave van de topografische kaarten van de situatie in 1949 (links) en 1984 (rechts) (bron: <http://www.topotijdreis.nl/>)

2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied ligt in het Noord-Hollandse zeekleigebied, in een veenpolderlandschap. Het gebied werd vermoedelijk vanaf de tweede helft van de 10^e eeuw ontgonnen. In eerste instantie vestigden de ontginners zich op de flank van de veenkussens. Men stichtte een gemengd landbouwbedrijf met akkerbouw en veeteelt. Door de ontwatering van het veen trad inklink en oxidatie op, waardoor het maaiveld daalde en het perceel weer vernatte. De vernatting van het maaiveld maakte akkerbouw onmogelijk, waarna men overschakelde op extensieve veeteelt. De vernatting had ook tot gevolg dat het noodzakelijk werd de boerderijen op terpen te bouwen, waarvan een aantal in de omgeving van het plangebied ligt.

De bodemopbouw in en rond het plangebied ziet er als volgt uit: tot 8 m-NAP (7 m-mv) ligt een pakket basisveen, dat ontstaan is vanaf het mesolithicum. Hierop liggen afzettingen die behoren tot het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). Deze bestaan uit zand en klei en zijn vóór 3000 v. Chr. afgezet door getijdegeulen. De top van deze afzettingen ligt op ongeveer 5 m-NAP (4 m-mv). Op het Laagpakket van Wormer ligt een pakket Hollandveen, op een diepte tussen 1,5 en 5 m-NAP (0,5 en 4 m-mv). Op het Hollandveen en tot aan het maaiveld, liggen afzettingen die voornamelijk bestaan uit zand met schelpmateriaal die behoren tot het Laagpakket van Walcheren, Formatie van Naaldwijk. Het betreft hier afzettingen door latere overstromingen, vermoedelijk van de Zuiderzee.

Binnen het plangebied liggen kalkarme drechtvaaggronden van zware klei. Deze kleigronden zijn afzettingen van de waterloop van het Zeddegat. Het Zeddegat is ontstaan als gevolg van een doorbraak in de oude laatmiddeleeuwse zeedijk.

Uit de omgeving van het plangebied is een groot aantal vondstlocaties bekend. Dit betreft vrijwel zonder uitzondering vondsten van scherven laatmiddeleeuws en nieuwetijds aardewerk. Deze scherven kunnen door de bemesting van de akkers rondom de huisterpen op het omringende land terecht zijn gekomen. Historisch kaartmateriaal laat zien dat er, afgezien van kleinschalige bebouwing en het versmallen (en later weer verbreden) van het water van het Zeddegat, vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw tot de bouw van het huidige hotel weinig veranderingen hebben plaatsgevonden binnen het plangebied.

Op basis van bodemkundige en archeologische gegevens blijkt dat er (ontginnings-)sporen en vondsten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd binnen het plangebied aanwezig kunnen zijn. De delen van het plangebied waar de bodemingrepen gaan plaatsvinden, liggen echter allemaal in afzettingen van het Zeddegat. Dit water is bij een doorbraak van de oude zeedijk ontstaan en is niet ouder dan laatmiddeleeuws. De verwachting is dat in de afzettingen van het Zeddegat alleen puntvondstlocaties aanwezig zijn, zoals bijvoorbeeld resten van houten steigers, visfuisen en dergelijke.

3 Conclusie en advies

3.1 Conclusie

Op basis van de resultaten van het onderzoek adviseert MUG Ingenieursbureau geen vervolgonderzoek te verrichten (zie paragraaf 3.2). De delen van het plangebied waar de bodemingrepen gaan plaatsvinden, liggen in afzettingen van het Zeddegat. Dit water is bij een doorbraak van de oude zeedijk ontstaan en is niet ouder dan laatmiddeleeuwen.

De verwachting is dat in de afzettingen van het Zeddegat geen archeologisch behoudenswaardige resten aanwezig zijn. Er is een geringe kans op 'toevalsvondsten', zoals bijvoorbeeld resten van houten steigers en visfuiken uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. In de directe omgeving van het plangebied zijn geen sporen van laatmiddeleeuwse of nieuwtijdse bewoning aanwezig. De huisterpen liggen enkele honderden meters van het plangebied vandaan. De kans is klein dat bewoning van deze terpen dergelijke structuren in de te verstoren delen van het plangebied hebben achtergelaten.

3.2 Advies

MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert voor het plangebied geen vervolgonderzoek te verrichten. De kans is klein dat er archeologische resten aanwezig zijn in de delen waar bodemingrepen gaan plaatsvinden.

De bevoegde overheid, gemeente Waterland, besluit op basis van het bovenstaande advies hoe verder omgegaan dient te worden met het archeologische erfgoed.

Het voorliggende onderzoek is met de grootst mogelijke zorg uitgevoerd. Indien er onverhoopt toch archeologische waarden aanwezig blijken te zijn binnen de vrijgegeven gebieden, wijzen wij op de wettelijke meldingsplicht hiervan (artikel 5.10 van de Erfgoedwet) om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: *'Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij onze minister'*. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, *in casu* de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vondstmelding via ARCHIS). De melding kan ook bij de provincie of gemeente gedaan worden (zie colofon voor contactgegevens).

Literatuur en bronnen

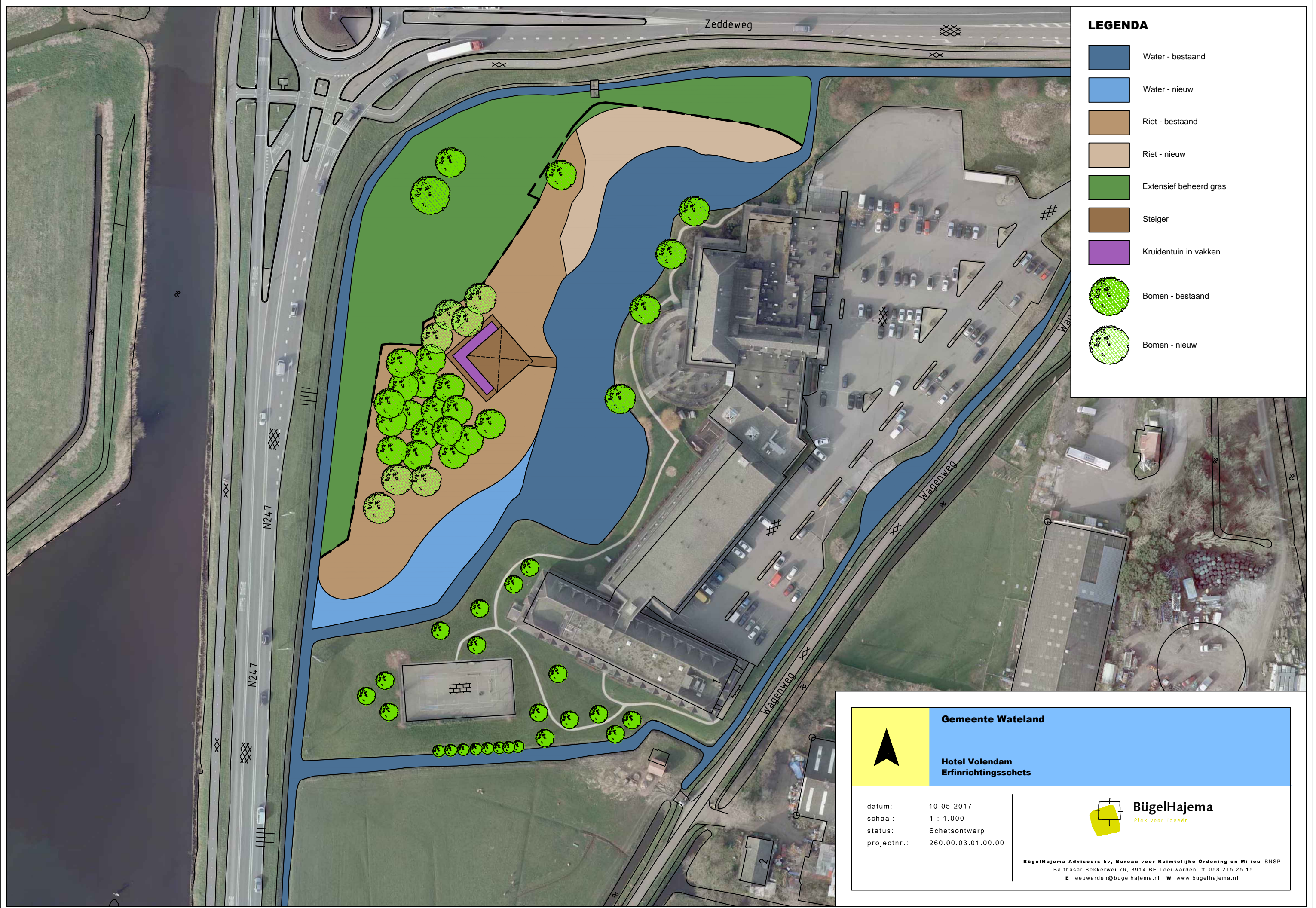
Geraadpleegde literatuur:

- Brandt, R.W. et al. (red), 1992. *Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0*. Amersfoort.
- Heijden, N. van der & F. van Oosterhout, 2018. *Bureauonderzoek archeologie en aardkundige waarden N517/Zeddegeweg*. Arnhem (Arcadis Archeologische Rapporten 143).
- Honigh, B. D., 2016. *Archeologische waardering Katwoude Wagenweg 2, gemeente Waterland (N-H)*. Zaandijk (Hollandia reeks 599).
- Nales, T., 2012. *Verbetering Boezemkaden Polder Purmer Gemeente Waterland, Edam-Volendam en Purmerend Archeologisch bureauonderzoek*. Utrecht (Transect-rapport 198).

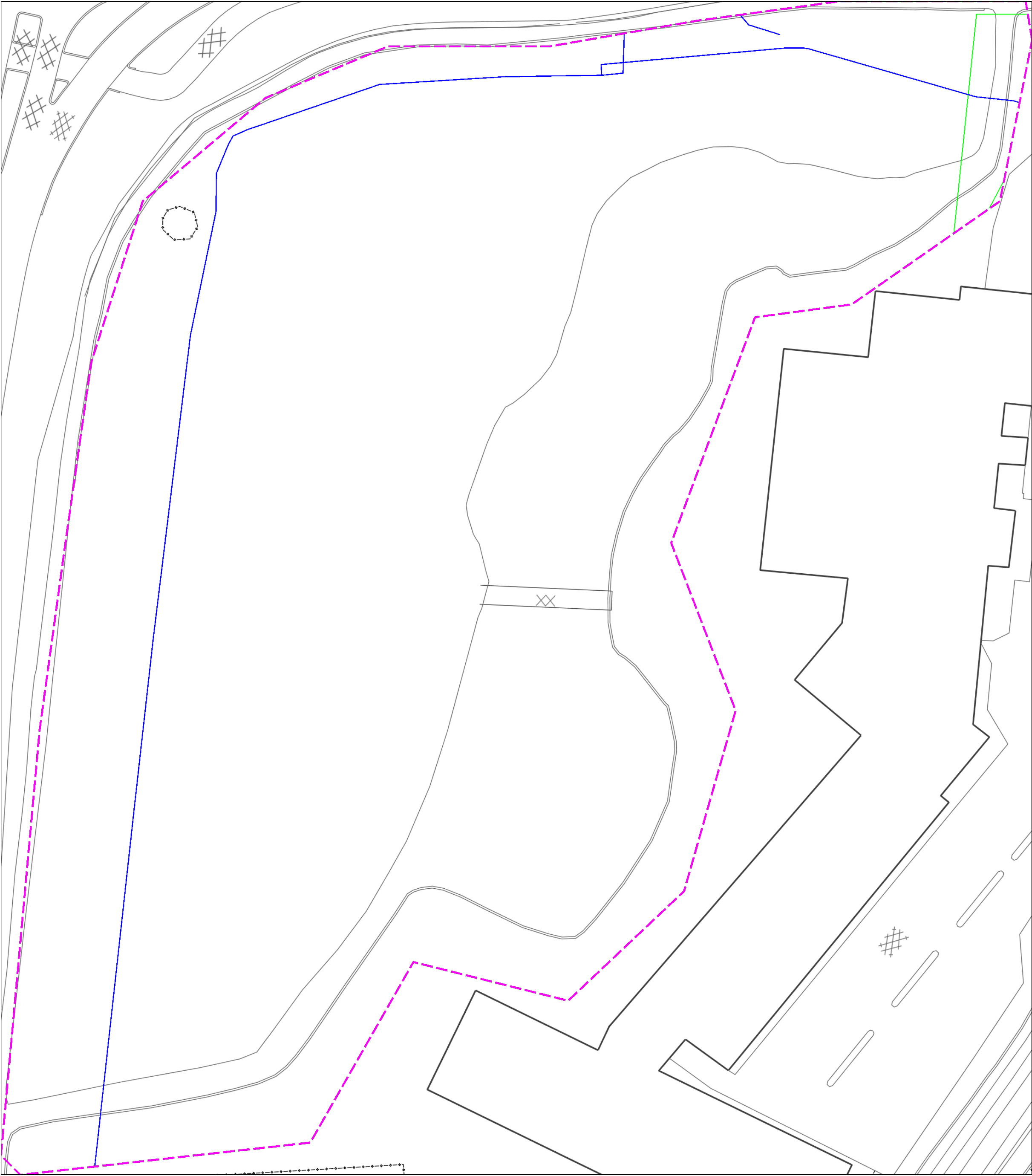
Geraadpleegde bronnen:

- KNA (www.sikb.nl);
- Esri Nederland & Community Maps Contributors;
- Archis3 via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, aangevuld met gegevens uit de downloadbare bestanden van Archis2;
- Stiboka;
- <https://easy.dans.knaw.nl>;
- <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>;
- <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
- <http://www.topotijdreis.nl>;
- gegevens opdrachtgever;
- <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>.

Bijlage 1 Plannen opdrachtgever

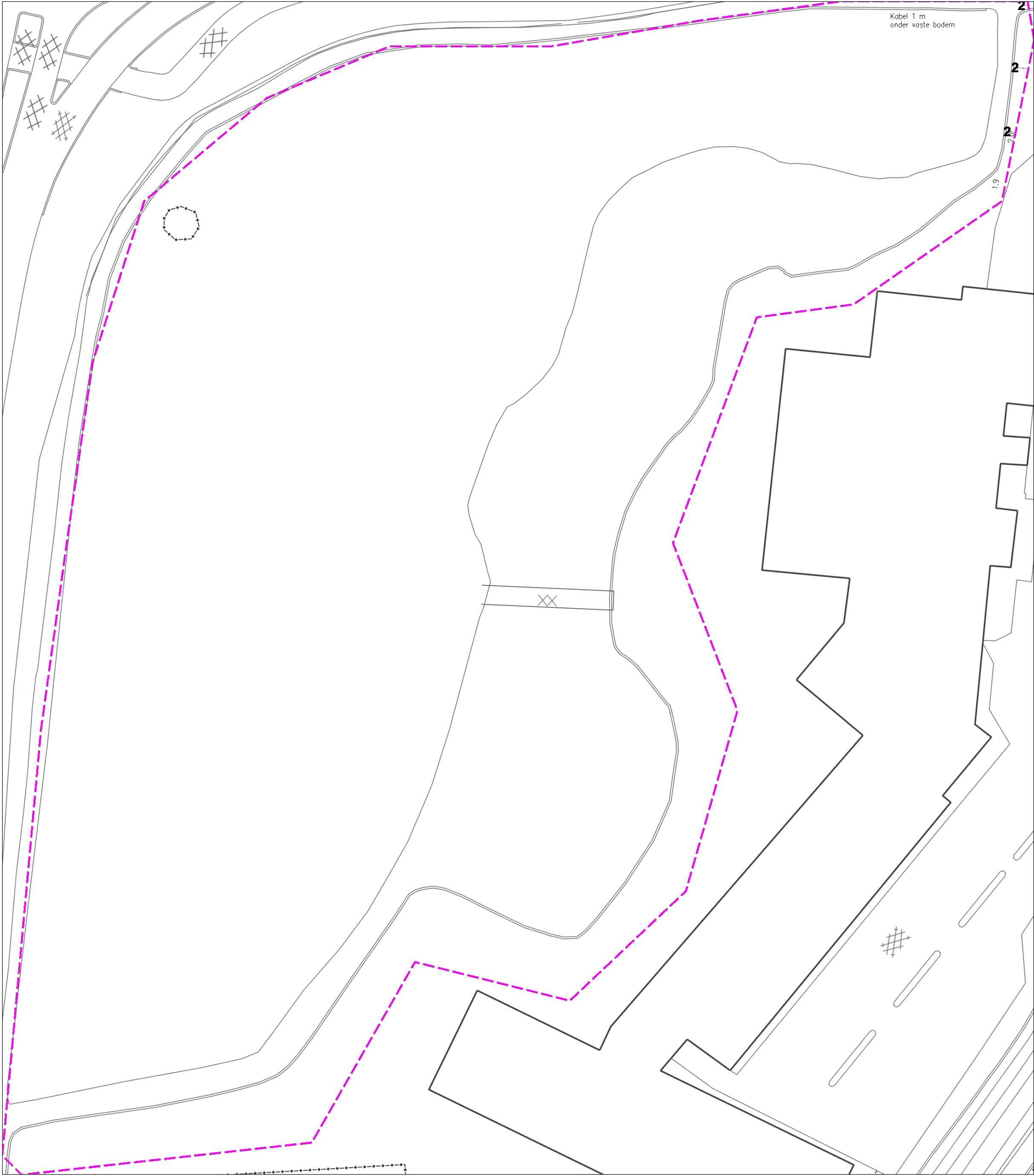

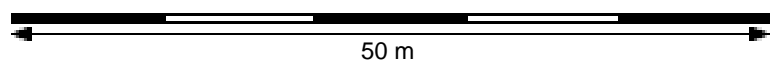
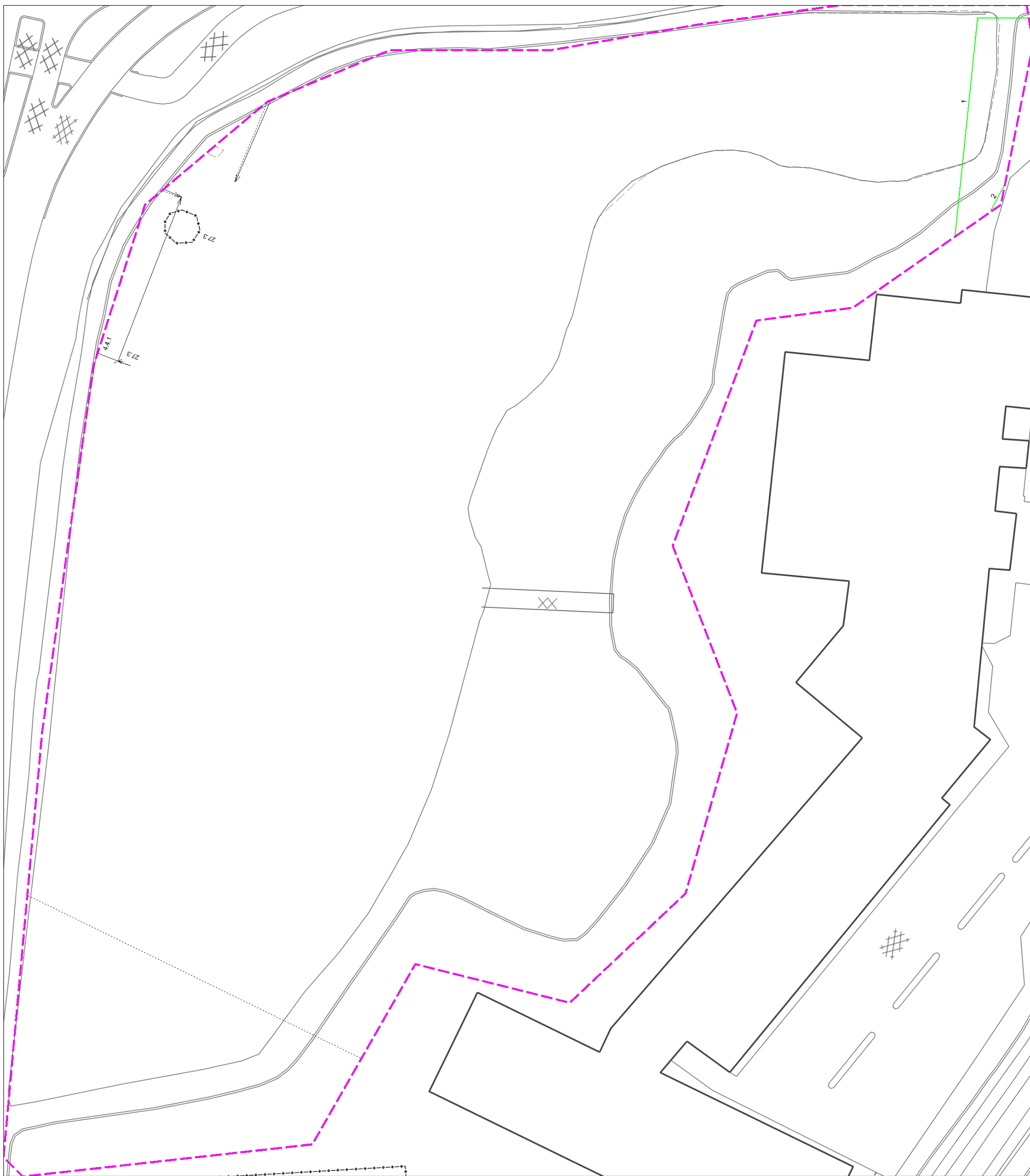
Bijlage 2 KLIC plangebied

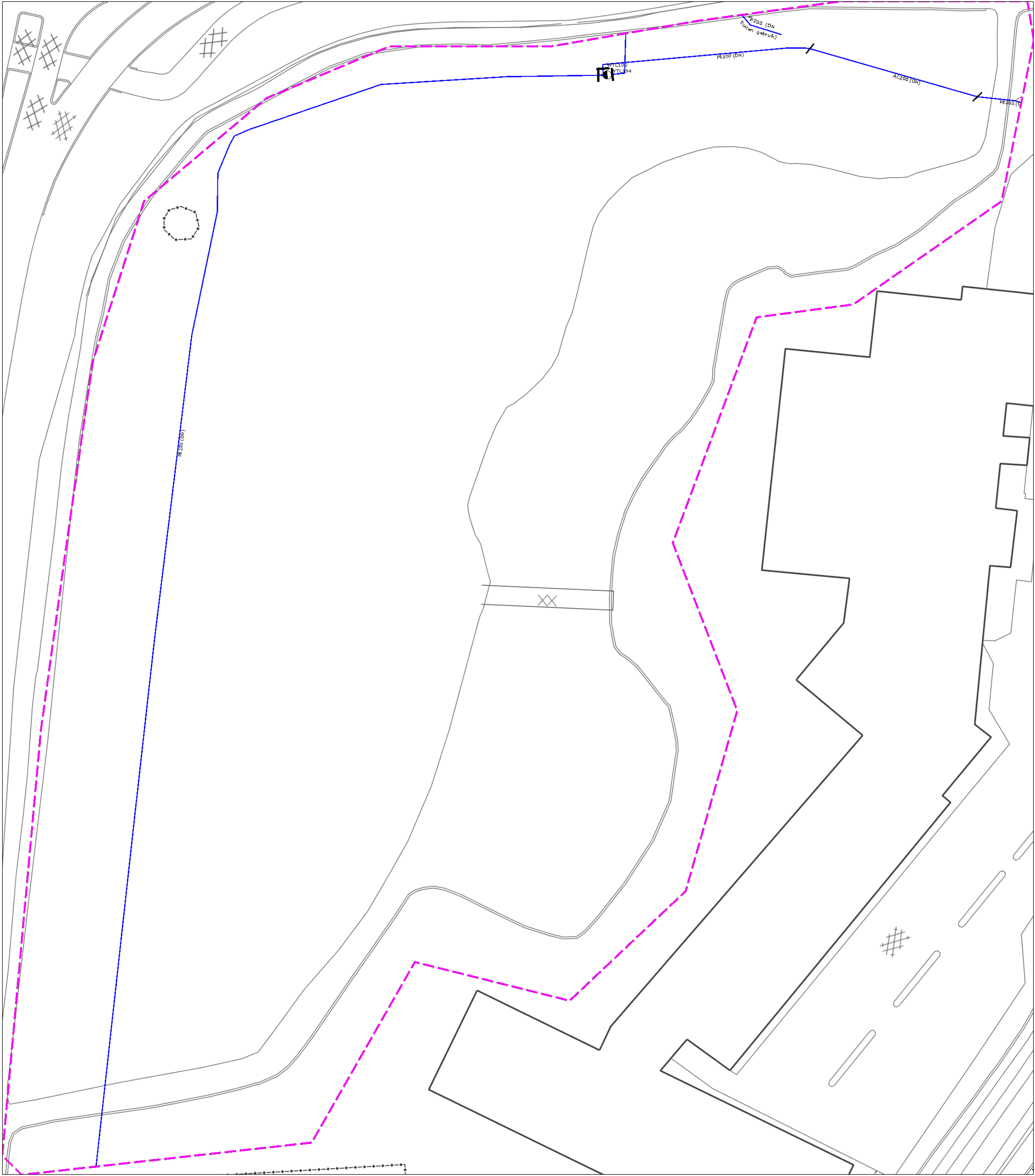
Klic-melding: 9808535128/10 18G403536 - 1		Aanvraagdatum: 03-09-2018	Blz 2 van 4
Themakaart: Liander middenspanning			
Contact: Liander Schadepreventie infoklic@alliander.com 0881912211	Beschadigingsnummer: Storingsnummer: 0800-9009	Toezichthouder(s): 0881912211	

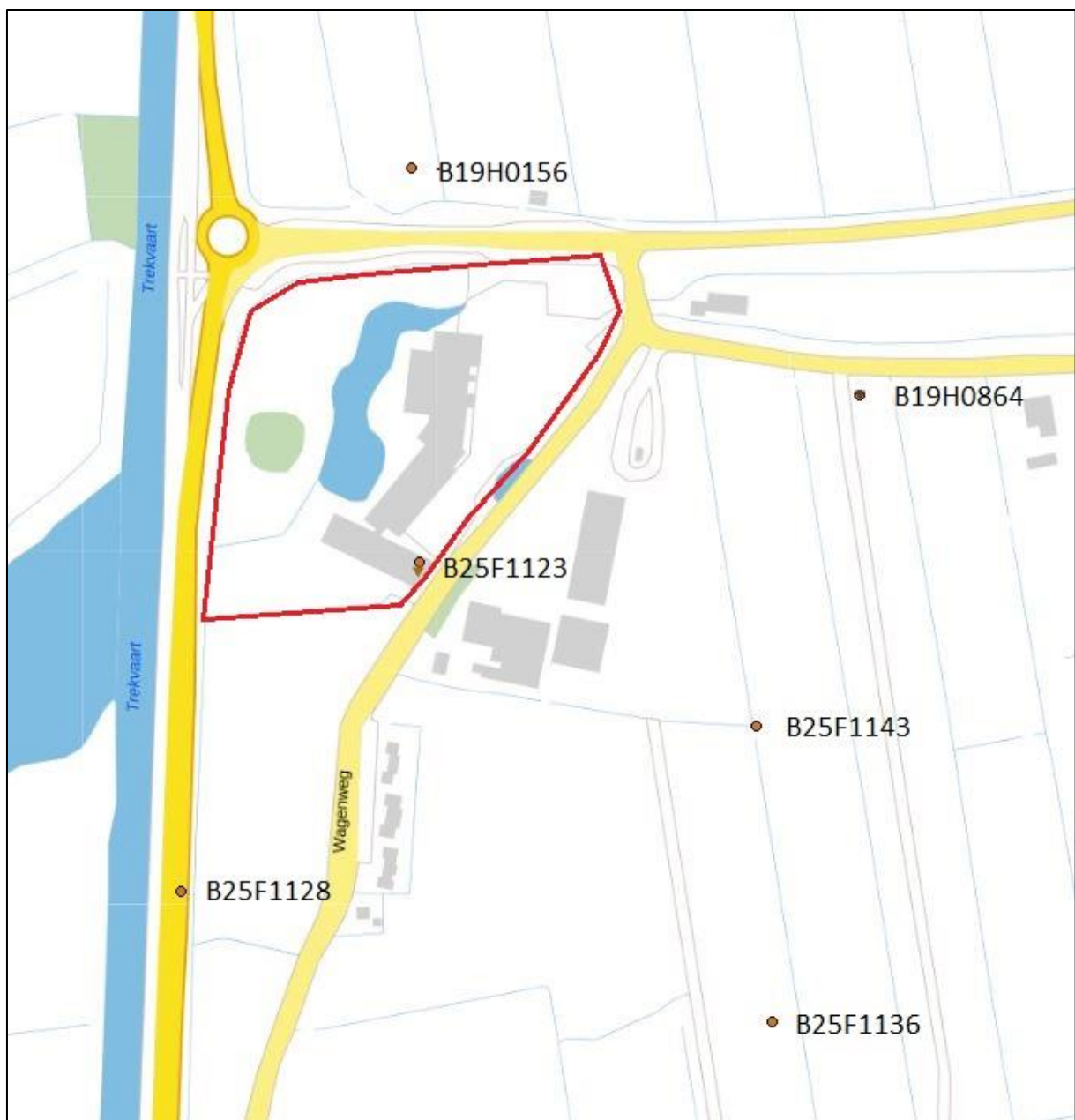

Klic-melding: 9808535128/10 18G403536 - 1	Aanvraagdatum: 03-09-2018	Blz 4 van 4
Themakaart: PWN water		
Contact: Contactpersoon Netbeheerder klic.beheer@pwn.nl (0251) 26 43 60		
Beschadigingsnummer: 0251264336 Storingsnummer: 08000232355		

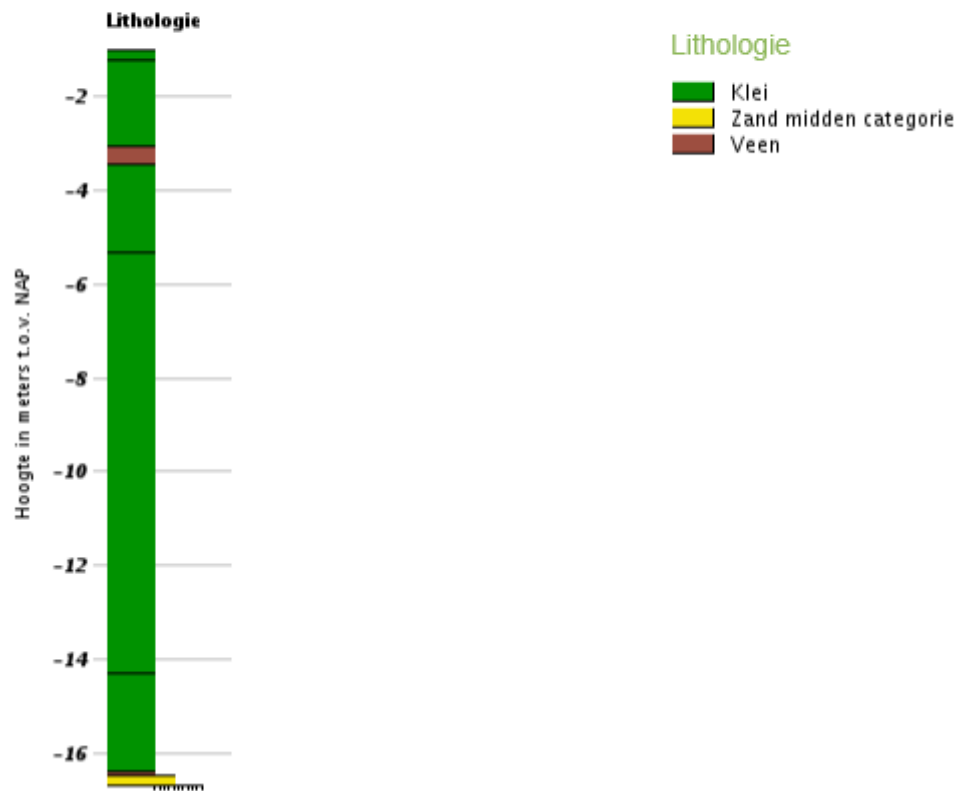

Bijlage 3 Boorgegevens DINOket

Boormonsterprofiel

Identificatie: B19H0156
Coördinaten: 130900, 500220 (RD)
Maaiveld: -1.00 m t.o.v. NAP
Dieptetraject t.o.v. NAP: -16.70 m - -1.00 m

Boormonsterprofiel

Identificatie:

B19H0864

Coördinaten:

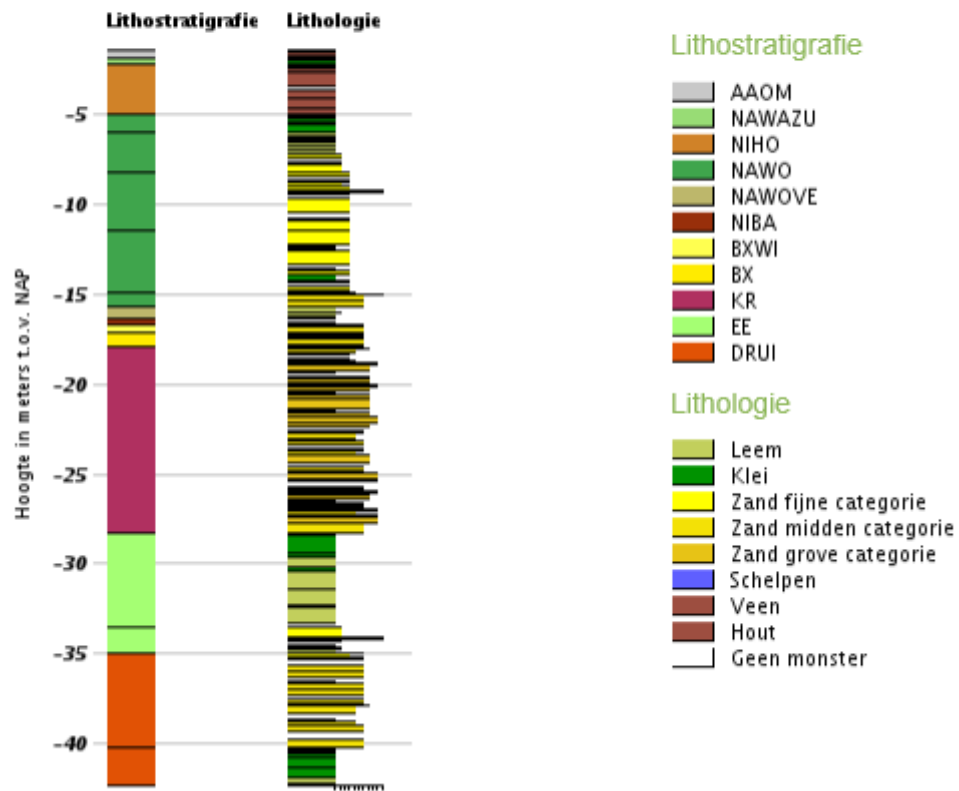
131173, 500081 (RD)

Maaiveld:

-1.37 m t.o.v. NAP

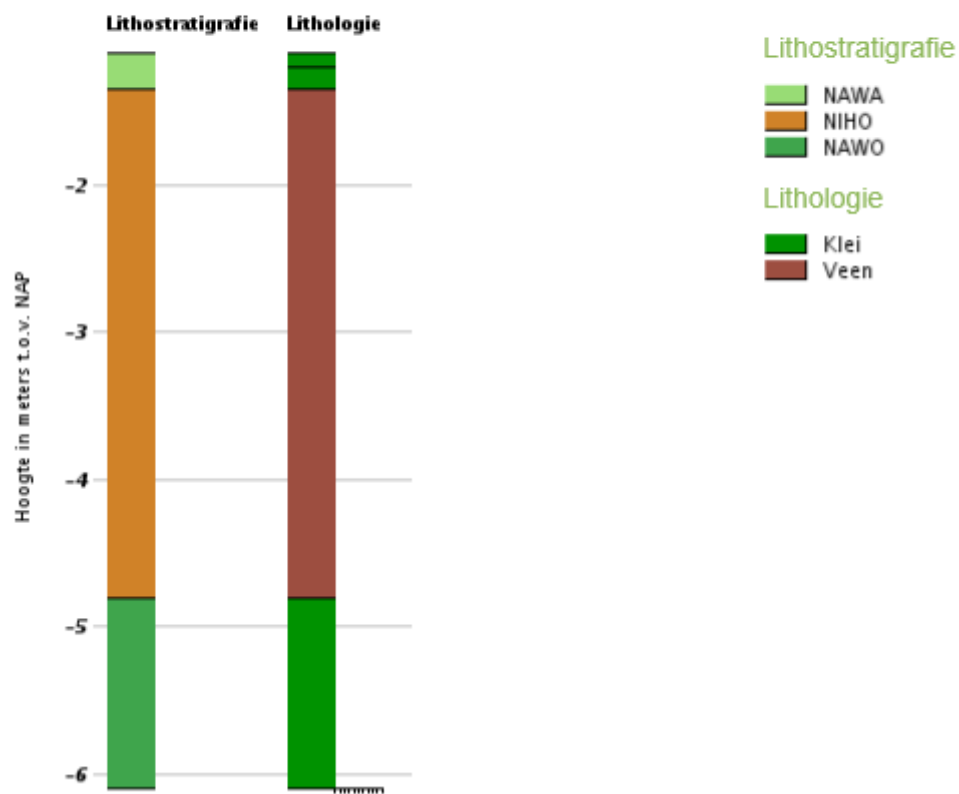
Dieptetraject t.o.v. NAP:

-42.37 m - -1.37 m

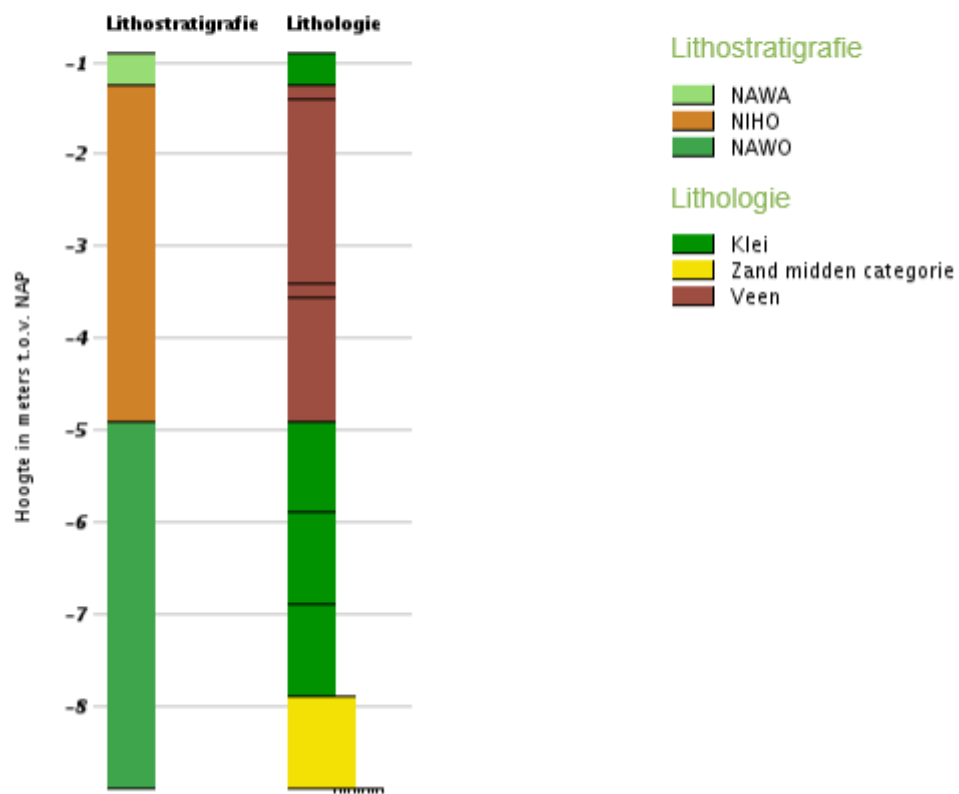
Boormonsterprofiel

Identificatie: B25F1123
Coördinaten: 130905, 499980 (RD)
Maaiveld: -1.10 m t.o.v. NAP
Dieptetraject t.o.v. NAP: -6.10 m - -1.10 m

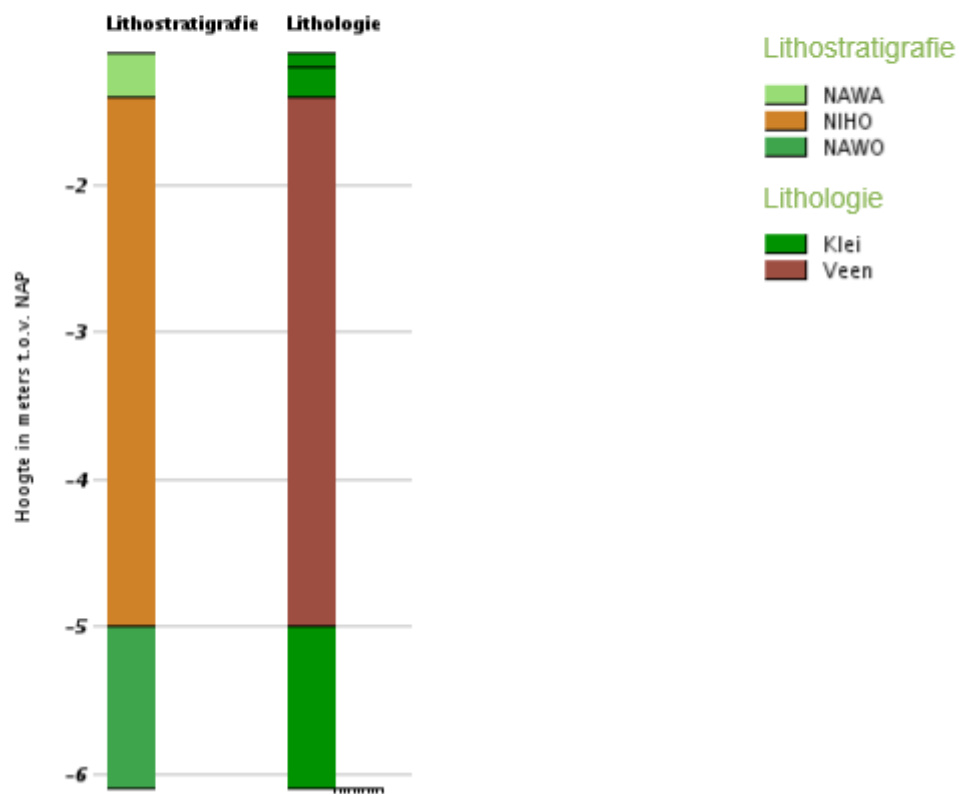
Boormonsterprofiel

Identificatie: B25F1128
Coördinaten: 130760, 499780 (RD)
Maaiveld: -0.90 m t.o.v. NAP
Dieptetraject t.o.v. NAP: -8.90 m - -0.90 m

Boormonsterprofiel

Identificatie: B25F1136
Coördinaten: 131120, 499700 (RD)
Maaiveld: -1.10 m t.o.v. NAP
Dieptetraject t.o.v. NAP: -6.10 m - -1.10 m

Boormonsterprofiel

Identificatie:

B25F1143

Coördinaten:

131110, 499880 (RD)

Maaiveld:

-1.10 m t.o.v. NAP

Dieptetraject t.o.v. NAP:

-18.10 m - -1.10 m

